विज्ञान नाटककार सरुभक्त

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा समाजिकशास्त्र,
सङ्कायअर्न्तगत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सजना श्रेष्ठ
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६६

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

विज्ञान नाटककार सरुभक्त शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर द्वितीय वर्षका छात्रा श्री सजना श्रेष्ठले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको उहाँको यस शोधपत्रसँग म पूर्णतः सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६६/११/१७

....

शोधनिर्देशक

सह-प्रा. डा. देवी सुवेदी
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा समाजिकशास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा समाजिकशास्त्र सङ्कायअर्न्तगत विश्वविद्यालय क्याम्पसका छात्रा श्री सजना श्रेष्ठले त्रि.वि. स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनको लागि तयार गर्नुभएको **विज्ञान नाटककार सरुभक्त** नामक शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ....

२. शोधनिर्देशक, सह-प्रा.डा. देवी सुवेदी ....

३. वाह्य परीक्षक, प्रा.डा. मोहनराज शर्मा ....

मिति : २०६६/११/१७

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत **विज्ञान नाटककार सरुभक्त** शीर्षकको शोधपत्र मानविकी तथा समाजिकशास्त्र सङ्कायअर्न्तगत स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) मा नेपालीको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । यो शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु सह-प्रा.डा.देवी सुवेदीको निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । एक नौलो र नवीनतम विषयमा शोधपत्र लेख्न प्रेरणा दिई अध्ययन र अनुसन्धानका क्रममा आइपरेका समस्याहरूमा उचित निर्देशन प्रदान गर्नुहुने श्रद्धेय शोधनिर्देशक गुरु देवी सुवेदीज्यू प्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शाोधपत्र तयार गर्ने सिलसिलामा आवश्यक सुझाव तथा सल्लाह प्रदान गरी मेरो हौसला बढाइदिनुहुने सम्पूर्ण साथीहरु तथा आफन्तजनहरु प्रति म विशेष आभारी छु । यसरीनै शोधका कममा शोधनायक सरुभक्तले गर्नुभएको सहयोगप्रति पनि म विषेश आभारी छु । त्यसैगरी यो शोधपत्र तयार गर्न विविध आवश्यक सामग्रीहरू उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने त्रि. वि. केन्द्रीय पुस्तकालय,पृथ्वीनारायण क्याम्पस पोखराको पुस्तकालय, राष्ट्रिय पुस्तकालयहरु प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

सजना श्रेष्ठ
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६६

विषयसूची

क्र.सं.	विषयसूची	पेज नं.
	परिच्छेद एक	
	शोधपरिचय	
१.१	शोधकार्यको शीर्षक	१
१.२	शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३	विषयपरिचय	१
१.४	समस्याकथन	२
१.५	शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.६	पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.७	शोधकार्यको औचित्य	५
१.८	शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.९	शोधविधि	५
१.१०	शोधपत्रको रुपरेखा	५
	परिच्छेद दुई	
	विज्ञान नाटककार सरुभक्तको जीवनीको अध्ययन	
२.१	सरुभक्तको जीवनी	६
२.२	सरुभक्तको साहित्ययात्रा	८
२.२.१	कवि सरुभक्त	८
२.२.२	कथाकार सरुभक्त	९
२.२.३	उपन्यासकार सरुभक्त	१०
२.२.४	नाटककार सरुभक्त	१०
२.३	सरुभक्तको नाट्यसिर्जना र यात्रा	११
२.३.१	पहिलो चरण	११
२.३.२	दोस्रो चरण	१२
२.३.३	तेस्रो चरण	१३
२.४	सरुभक्तको विज्ञान नाटकलेखन	१४
२.५	सरुभक्तका विज्ञान नाट्ययात्राको विकासक्रम	१५
	परिच्छेद तीन	
	सरुभक्तका विज्ञान नाटकका मुख्य प्रवृत्तिहरू	
३.१	समसामयिकता	१७
३.२	स्वैरकल्पना	१८
३.३	रङ्गमञ्चीय प्रयोग	१९
३.४	भाषिक प्रयोग	२०

परिच्छेद चार
सरुभक्तका विज्ञान नाटकको विश्लेषण

४.१	पृष्ठभूमि	२२
४.२	**इथर** नाटकको विश्लेषण	२३
४.२.१	पृष्ठभूमि	२३
४.२.२	शीर्षकको सार्थकता	२३
४.२.३	कथावस्तु	२४
४.२.४	पात्रविधान	२५
४.२.५	द्वन्द्वविधान	२७
४.२.६	भाषशैली	२८
४.२.७	संवाद	२८
४.२.८	अङ्क र दृश्य प्रयोग	२९
४.२.९	अभिनेयता	२९
४.२.१०	विचारपक्ष	२९
४.३	**निमावीय** नाटकको विश्लेषण	३१
४.३.१	पृष्ठभूमि	३१
४.३.२	शीर्षकको सार्थकता	३२
४.३.३	कथावस्तु	३४
४.३.४	पात्रविधान	३८
४.३.५	द्वन्द्वविधान	४६
४.३.६	भाषशैली	४७
४.३.७	संवाद	४८
४.३.८	अङ्क र दृश्य प्रयोग	४८
४.३.९	अभिनेयता	४९
४.३.१०	विचारपक्ष	४९
४.४	**समयगीत** नाटकको विश्लेषण	५०
४.४.१	पृष्ठभूमि	५०
४.४.२	शीर्षकको सार्थकता	५१
४.४.३	कथावस्तु	५२
४.४.४	पात्रविधान	५६
४.४.५	द्वन्द्वविधान	६१
४.४.६	भाषाशैली	६२
४.४.७	संवाद	६३
४.४.८	अङ्क र दृश्य प्रयोग	६४
४.४.९	अभिनेयता	६४
४.४.१०	विचारपक्ष	६४

पाँचौं परिच्छेद
उपसंहार तथा निष्कर्ष

परिशिष्ट

सन्दर्भसूची

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप		**पूर्ण रूप**
एम्.ए.	-	मास्टर्स अफ् आर्टस् (स्नातकोत्तर)
एस्.एल.सी.	-	स्कुल लिभिङ सर्टिफिकेट
त्रि.वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं.	-	दोस्रो संस्करण
ने.प्र.प्र.	-	नेपाल प्रज्ञा–प्रतिष्ठान
पृ.	-	पृष्ठ
वि.सं.	-	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	-	सम्पादन